

гическаго характера, то онъ вполне успѣлъ въ этомъ; если же онъ хотѣлъ помочь рѣшенію современнаго вопроса, о которомъ онъ заявляетъ на первой же страницѣ, то онъ немного сдѣлалъ. Какъ въ изслѣдованіи своемъ о Гликѣ, такъ и здѣсь онъ далъ лишь отрывочныя данныя, по которымъ трудно судить о томъ, какова въ сущности была Кассія. Точнаго ея портрета возстановить нельзя, да авторъ и не пытается сдѣлать этого. Можно, конечно, предполагать, что она была выдающеюся личностью, но можно утверждать и то, что это была просто образованная дама, не особенно глупая, съ нѣкоторымъ дарованіемъ. Если основываться на томъ же Крумбахерѣ, то трудно вынести особенно высокое понятіе о поэтическихъ красотахъ канона Кассіи. Высока и трогательна стихира «Господи, яже во многія грѣхи впадшая жена», но принадлежность ея Кассіи не несомнѣнна.

Вообще трудъ этотъ даетъ обстоятельный отвѣтъ, но только не на избранную авторомъ тему. Сомнительно, чтобы онъ много помогъ въ спорѣ о равноправіи женщинъ. Если онъ сказалъ, что въ Византіи бывали умныя женщины и образованныя женщины, то это едва ли было неизвѣстно раньше.

Владиміръ Сахаровъ.

Constantin Litzica, *Das Meyersche Satzschlussgesetz in der byzantinischen Prosa mit einem Anhang über Prokop von Käsarea*. Diss. München 1898. 8°. 52 стр.

Τὸ ἔργον τοῦ Litzica εἶνε ἀπὸ πολλοῦ εἰς κυκλοφορίαν καὶ ἔτυχεν ἤδη εὐφήμου μνείας καὶ ἐν τῇ Byz. Zeitschr. VIII σελ. 535—7 παρὰ τοῦ L. Havet, καὶ ἐν τῇ Revue d. Études Gr. 1899 σελ. 339 παρὰ Th. Reinach. ἀναλαμβάνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ κάμωμεν βραχὺν λόγον περὶ αὐτοῦ, ἂν καὶ ὀλίγον ἄργά, ὑπακούσαντες εἰς τὴν παράκλησιν τῆς Συντάξεως τῶν Βυζαντηνῶν Χρονικῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν νόμον τοῦ W. Meyer ὁμολογοῦμεν ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὴν τάξιν τῶν δυσπιστούντων. ἀπὸ πολλοῦ ἀναζητοῦμεν αὐτὸν καὶ οὐδαμοῦ δυνάμεθα νὰ τὸν εὐρωμεν. καὶ ὑπὸ ταύτην ὅμως τὴν ιδιότητα μετ' εὐχαριστήσεως εἶδομεν τὴν μελέτην τοῦ Λ., διότι αὕτη ἐκτὸς τῶν ἐξαγομένων τὰ ὁποῖα παρουσιάζει εἰς αὐτὸν τὸν Λ., δύναται καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις καὶ εἰς τοὺς δυσπιστούντας καὶ εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν περαιτέρω μελέτην καὶ λύσιν τοῦ ζητήματος. Διότι τὸ ζήτημα κατὰ τὴν γνώμην μας ἐπιδέχεται ἀκόμη συζήτησιν καὶ κατόπιν τῶν ἀποτελεσμάτων, εἰς ἃ κατέληξεν ὁ Λ.

Ὁ Λ. πολὺ ὀρθῶς ποιῶν εἰς τὴν μελέτην του περιέλαβεν οὐχὶ μόνον τοὺς βυζαντηνοὺς συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας ἑλληνικῆς ἔλαβέ τινα παραδείγματα καὶ ἐκ τῆς νέας ἑλληνικῆς. τὸ ἀποτέλεσμα δὲ εἶνε ὅτι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Meyer ἐκτὸς τοῦ νόμου τιθέμενοι συγγραφεῖς δίδουσιν ἀναλογίαν μεταξὺ μὴ κανονικῶν (κατὰ τὸν νόμον τοῦ M.) καὶ κανονικῶν καταλήξεων τῶν προτάσεων ἀπὸ 12% (ἧτοι μεταξὺ 100 καταλήξεων 12 μὴ κανονικαὶ) μέχρι 31%. Ἐκτὸς δὲ τούτου σπουδαῖον εἶνε καὶ τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξάγει ἐν

σελ. 12: ὅτι ἡ φύσις τῆς βυζαντινῆς γλώσσης εἶνε τοιαύτη, ὥστε μεταξύ 100 δυνατῶν συνδυασμῶν τῶν λέξεων 80 νὰ εἶνε κανονικαὶ καὶ 20 μὴ κανονικαί. Κατόπιν τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης ἐξετάσεως ἀπαρτίζει στατιστικὴν ἐξετάζων 100 ἢ καὶ περισσοτέρας καταλήξεις προτάσεων ἐξ ἐκάστου τῶν συγγραφέων καὶ σημειῶν τὰς μὴ κανονικὰς ἐξ αὐτῶν, ἐν σελ. δὲ 35 παραθέτει καὶ συγκριτικὸν πίνακα, τοὺς δὲ περιλαμβανομένους ἐν αὐτῷ συγγραφεῖς ὑποτάσσει εἰς τρεῖς κατηγορίας (σελ. 36), τὰς ἐξῆς. 1) εἰς τοὺς συγγραφεῖς, οἵτινες θεωροῦσι τὴν ρυθμικὴν κατάληξιν ὡς νόμον αὐστηρὸν, 2) εἰς τοὺς συγγραφεῖς τοὺς ἐπιτρέποντας ἑαυτοῖς ποικίλας ἐλευθερίας καὶ 3) εἰς τοὺς συγγραφεῖς οἵτινες οὐδόλως φροντίζουσι περὶ τοῦ νόμου. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα τοῦ Α. τοῦτο ἔχουσι τὸ καλὸν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ δικαιούμεθα νὰ καταστρέφωμεν τὰ βυζαντινὰ κείμενα ἀπλῶς τούτου μόνου ἔνεκα, ἵνα ὑποτάξωμεν αὐτὰ διὰ τῆς βίας εἰς τὸν νόμον τοῦ Meyer· τοῦλάχιστον διὰ τοὺς συγγραφεῖς τῆς β-ας καὶ γ-ης κατηγορίας τοῦτο ἀναγκαίως πρέπει νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν. Ἀλλὰ καὶ ἀναφορικῶς τῶν τῆς πρώτης κατηγορίας συγγραφέων θὰ εἶνε ἐπισφαλὲς νὰ ἀπαιτῆ κανεῖς, ὥστε ὅλα τὰ συγγράμματα π. χ. τοῦ Ἰγνατίου (πρβ. πίνακα Α.) νὰ μᾶς δίδωσιν ὑποχρεωτικῶς τὴν ἀναλογίαν 3%· καὶ ἂν τυχαίως εὐρωμεν εἰς τι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ 4 ἢ 5%· δὲν θὰ δικαιούμεθα νὰ διορθώσωμεν τὸ ἐν ἢ τὰ δύο τῶν παραδειγμάτων διὰ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἀναλογίαν μας. Τί δὲ θὰ κάμωμεν, ἂν εἰς τι τῶν συγγραμμάτων τοῦ Θεμιστίου ἀντὶ τῆς ἀναλογίας 5% εὐρωμεν 7%· θὰ καταβιβάσωμεν ἄρα γε αὐτὸν εἰς τὴν β-αν κατηγορίαν ἢ θὰ διορθώσωμεν τὰ περισσεύοντα; τοιαῦται σκέψεις μᾶς ἠνάγκασαν νὰ κάμωμεν μίαν δοκιμὴν, τὴν ἐξῆς. Ὁ Α. ἐξετάζει τὰς 200 πρώτας καταλήξεις τῆς Κομνηνῆς Ἄννης (προλ. καὶ ἀρχὴ Α' βιβλ.) καὶ εὐρίσκει ἐν αὐτῇ 12%· ἐκ περιεργείας ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἄλλα βιβλία τοῦ πρώτου τόμου τῆς αὐτῆς Ἄννης ἐξετάζοντες τὰς 100 πρώτας καταλήξεις ἐξ ἐκάστου βιβλίου καὶ ἐλάβομεν τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα:

II	βιβλ.	13%
III	»	13%
IV	»	17%
V	»	17%
VI	»	19%
VII	»	19%

ὥστε ἡ ἀναλογία παρὰ τῇ Ἄννῃ ποικίλλει μεταξύ 12 καὶ 19%. Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσσαμεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τινα τῶν συγγραφέων τῆς α-ης κατηγορίας καὶ ὡς πρόχειρον τοιοῦτον εἶχομεν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, τὸν ὁποῖον ὑπάγει ὁ Α. ὑπὸ τὴν ἀναλογίαν 4%. Καὶ εὐταῦθα ἐλάβομεν ἔργον, τὸ ὁποῖον λαμβάνει καὶ ὁ Α. δηλ. τὸ de administr. imper. καὶ ἐξετάσαντες διάφορα κεφάλαια αὐτοῦ ἐλάβομεν τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα:

Κεφ. θ'	5 : 43	ἦτοι	11%
» γ'	0 : 41	»	0%
» κς'	6 : 33	»	18%
» κζ'	6 : 35	»	17%

Κεφ. κθ'	17 : 120	ἤτοι	14 ⁰ / ₀
» λ'	10 : 66	»	15 ⁰ / ₀
» λα'	6 : 30	»	20 ⁰ / ₀
» λβ'	11 : 61	»	18 ⁰ / ₀

Τὸ δὲ περιεργότερον, ὅτι ὁ Πορφ. καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς αὐτὰς τῶν κεφαλαίων ἀρέσκεται νὰ κάμνη παρανομίας εἰς τὸν Meyer: κεφ. ιγ' ἐθνῶν τοῖς Τούρκοις.—κς' ρηγὸς Οὐγανος.—λα' οἰκοῦσι χώρας.—λβ' οἰκοῦσι χώρας. Ὡστε ἐκ τῆς ἐξετάσεως αὐτῆς ἀγνοοῦμεν τί πρέπει νὰ συμπεράνη τις· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δικαιοῦται νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ ὁ Πορφ. ἐφαρμόζει τὸν νόμον τόσον, ὅσον καὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς β-ας καὶ γ-ης κατηγορίας. Ἄν τοιαύτη ἐξέτασις ἢ μᾶλλον ἂν ἔτι ἀκριβεστέρα ἐξέτασις γείνη καὶ εἰς τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς τῆς πρώτης κατηγορίας τοῦ Α. φοβοῦμαι μὴπως ὀλίγοι θὰ εἶνε, οἵτινες θὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὸν νόμον τοῦ Meyer, καὶ οὗτοι δὲ οἱ ὀλίγοι θὰ ἔχωσι ἤσυχον τὴν συνείδησίν των ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον γινῶσιν νόμου τινος ρυθμικοῦ, ἀλλ' ἔγραψεν ἕκαστος κατὰ τὸ ἰδιάζον αὐτῷ ὕφος.

Διὰ τῶν παρατηρήσεών μας τούτων δὲν σκοποῦμεν νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Α., ὑποδεικνύομεν μόνον ὅτι τὸ σπουδαῖον ζήτημα περὶ τοῦ νόμου τοῦ Meyer ἐπιδέχεται συζήτησιν· ἀπαιτεῖται ἀκόμη νὰ γείνη ἐργασία διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς ἓν ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα· εἰς πᾶσαν δὲ περίστασιν διὰ τὸν μέλλοντα νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τοῦ ζητήματος βαθύτερον, αἱ ἔρευναι τοῦ Α. θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις.

Ἐν Ὁδησῶ Νοέμβριος 1899.

Συνόδης Παπαδημητρίου.

2. БИБЛИОГРАФІЯ.

РОССІЯ.

А. Васильевъ, *Греческій текстъ житія сорока двухъ аморійскихъ мучениковъ по рукописи Парижской Национальной библиотеки № 1534*. С.-Петербургъ, 1898. Стр. 17.—Продолжительныя войны византийскаго императора Θεοφιλα (829—842) съ арабами, говоритъ въ предисловіи настоящей брошюры А. А. Васильевъ, окончились завоеваніемъ послѣдними города Аморіи, откуда происходила царствовавшая тогда въ Византіи аморійская династія. Послѣ разграбленія города въ 838 году, халифъ Мутасимъ одну часть жителей истребилъ, а другую увелъ въ плѣнъ. Въ числѣ плѣнныхъ находилось много знатныхъ грековъ: патрицій Θεοφιλъ, стратеги Μελισσινъ и Αεцій, протоспаатарій евнухъ Θεοδoρъ Κρατιρъ, турмархъ Καλλιςτъ, друнгарій Κoνσταντίνъ, δρομὺς Βασσοί и другіе. Исторія ихъ семилѣтняго пребыванія въ плѣну у халифа и ихъ мученическая кончина и послужили темою для весьма распространеннаго разсказа о сорока двухъ аморійскихъ мученикахъ. Свѣдѣній объ ихъ судьбѣ